

Sorø Akademi under Besættelsen

Af Poul Helms.

Kan noget Menneske nogensinde glemme Morgen den 9. April, 1940, da man vaagnede ved at høre de tyske Flyvemaskiner larme hen over Hovederne paa os? Og kan nogen Sorøboer glemme Formiddagen, da tyske Soldater holdt deres Indmarsch og Torvet fyldtes med Op-pakning og Vaaben, mens Officerer paa Raadhuset drøftede General Kaupischs mærkelige „Oprob“ med Borgmester Frandsen? Vi fik en lille Forsmag paa, hvad Vold og Tyranni betyder, og erfarede det efterhaanden mere og mere, omend vi gudskelov aldrig kom ud for saa haarde Prøvelser som dem, der nu har ramt det ulykkelige Ungarn og slaet hele Verden med Forfærdelse.

Men vi fik nok og maatte med en dyb Følelse af Ydmygelse erkende, at hvad vi havde gjort for at undgaa det var ganske utilstrækkeligt. Senere blev det ganske vist bedre, da Modstandsbevægelsen begyndte at betyde noget, men i fem lange Aar maatte vi taale Fremmedherredømmet i en Udstrækning som ikke siden de holstenske Grevers Dage. Mærkelig nok var det den 1. April netop 600 Aar siden Niels Ebbesens Bedrift, der blev fejret paa forskellig Maade, blandt andet ved Radioforedrag, men da anede vi ikke, at Ulykken skulde være over os blot en Ugestid senere.

Personligt følte jeg en Lammelse, som næsten gjorde det umuligt for mig at undervise, og da de mindre Drengene i 3die Mellem, som naturligvis endnu ikke rigtig kunde fatte det skete, kom og fortalte mig, at de tyske Soldater ikke kunde „ordentlig Tysk“ — de talte formodentlig Dialekt mange af dem — var jeg ikke i Stand til at more mig med dem over deres Beretning. Vi véd, hvorledes den første Tid gik med en Slags Surrogatpatriotisme i Alsang o. l., der til Tider endog inddrog i Reklame og fremkaldte andre Fænomener, hvis Betydning ikke var indlysende, som „Algang“ og beslægtede uskadelige Demonstrationer.

Tyskernes Interesse for Akademibygningerne var en Tid faretruende, da de havde Tanker om at benytte Sovesale og Værelser til Indkvartering, men heldigvis blev det ved Tankerne. Rektor Raaschou-Nielsen trak sig tilbage 1941, og Rektor West fik i sin korte Embedstid her til Opgave at sno sig gennem Vanskelighederne, hvad han vistnok gjorde med betydelig Behændighed. Flere Gange var der Tale om, at Tyskerne vilde inspicere Elevernes Værelser for at søge illegal Litteratur, og vi blev advaret af Politiet om at faa saadant af Vejen, hvis det fandtes. Jeg tror dog ikke, der skete noget, men i September 1943 døde Rektor West pludselig, og jeg blev konstitueret som Rektor. Tyskerne, der en Tid havde været borte, kom nu igen, og Modsætningerne skærpedes som bekendt. I Oktoberferien var jeg i København, men erfarede ved min Tilbagekomst, at der havde været en Militærpatrolje nede i Molbechshus for at beklage sig over, at „Studenterne“, som de kaldte dem, havde overfaldet tyske Soldater i Akademihaven. Lektor Marcus Pedersen kunde dog henvise til, at alle Elever var bortrejst, og da den tyske

Løjtnant indvendte, at der var Lys i Akademibygningens Kælderetage, gjorde han opmærksom paa, at der boede Personalet og de forstaar ikke Tysk, saa det kunde ikke nytte at henvende sig til dem. Hvad der var sket ved jeg ikke, men Tyskerne trak sig tilbage, og vi hørte ikke mere om Sagen. Den første Morgen efter Ferien fortalte jeg Eleverne om Episoden og sagde, at de ikke maatte gaa ud om Aftenen uden Tilladelse, saa at vi altid kunde vide, hvor de var, hvis der paany skulde komme Klager, hvad dog ikke skete. Eleverne viste fuld Forstaaelse af Forholdet.

Men nu begyndte de Allieredes Flyverangreb i større Stil, og vi havde ikke sjælden Luftalarm, naar de passerede over Sorø. Det var meget ubehageligt, da Skolen saa maatte søge Ly i Kælderen, hvor det var meget vanskeligt at holde Styr paa de mange Drengene i Timevis. Een Gang indtraf det særlige Uheld, at der kom Tuberculoseeftersyn med Dr. Jacobsen fra Haslev under en Luftalarm. Jeg mente dog nok, at jeg kunde sende enkelte Grupper ad Gangen i Løb over paa Sygehuset, men senere saa jeg med Forfærdelse, at adskillige var bleven udenfor, hvad der naturligvis ikke var tilladt. Da jeg ikke havde meget Tiltro til Sikkerheden i Kælderen, hvor en Fuldræffer, som der dog ikke var Udsigt til, kunde begrave de derværende under Sammenstyrtninger, sendte jeg tilsidst Eleverne op i deres Klasser med Paabud om at holde Vinduerne lukkede, men ogsaa dette maatte kontrolleres skarpt, da Nysgerrigheden jo var en stor Fristelse. Endelig kom da Afbløsningen længe efter Skoletidens Ophør, saa at de skolesøgende kunde komme hjem. Men at der virkelig kunde være Risiko under aaben Himmel fik jeg bekræftet, da en Dreng kom med et tabt Metalstykke, der var faldet ned

under Flyvningen, men heldigvis ikke havde ramt nogen.

Ved den Tid begyndte Jødeforfølgelserne heroppe, og flere Elever, der var ængstelige for deres „Racerenhed“ forsvandt, men jeg fik fortrolige Skrivelser fra Dr. Best, der vistnok skulde virke beroligende ved at fremhæve, at der kun var Tale om „Volljuden“, hvad dog ikke gjorde det afskyelige i Hitlers Handlemaade bedre.

Efter Nytaar afløstes jeg af Rektor Bohn, og Besættelsen gik ind i sin sidste og voldsomste Fase. Ogsaa blandt Eleverne gærede det, og en enkelt Episode kunde være bleven farlig. En Gymnasiast med illegale Blade mødte en tysk Militær, der vilde ransage ham. Den unge Mand, som var usædvanlig høj og stærk, vilde ikke gribes, men slog Soldaten i Jorden og flygtede. Heldigvis havde han Overfrakke paa og ingen Uniformskasket, saa der kom ingen Anmeldelse til Skolen denne Gang. Men Jorden brændte, og den unge Mand tog hjem, hvor han siden blev Student uden at vende tilbage til Sorø.

Tyskerne stillede stadig større Krav til Skovene, og endnu saa sent som en af de første Dage i Maj 45 kørte en Bil op foran Akademiøren til Haven med nye Fordringer. Vi maatte jo henvise til Skovrideren, og han henviste stadig til Universitetskvæsturen. Hvad der tidligere er kommet ud af dette ved jeg ikke, men nu naaedes der i hvert Fald ikke mere, for 4. Maj var det hele som bekendt forbi.

Sørgeligt var det med de mange Lazarettog, der i den sidste Tid passerede Sorø, og meget ubehageligt blev det jo med de mange Flygtninge, som vi fik saa svært ved at komme af med. Personlig kom jeg til at mærke Bevogtningen af Bane-strækningen, som i hvert Fald delvis varetoges af de saakaldte

Hipoer. Jeg spadserede over Jernbanelinjen ved det gamle „Overskæringssted“, da en uniformeret Person kom løbende med sin Riffel rettet imod mig, mens en anden stod paa Vagt oppe ved Ledvogterhuset. Jeg tiltalte ham paa Tysk og spurgte hvad Meningens var. Han svarede, at jeg ikke maatte færdes der, men forøvrig kunde jeg godt tale Dansk — det var en Hipo! Jeg sagde, at hvis der var spærrede Stræknin-ger, maatte de angives ved Opslag, men saadanne var der ingen af, og hvor maatte jeg forøvrig gaa over, for jeg kunde da ikke blive ude i Skoven. Han henviste saa til Vejen ved Savværket, men jeg sagde, at jeg jo ligesaa godt kunde gaa tilbage ad samme Vej som jeg var kommet, og spurgte, hvorfor der overhovedet skulde spærres.

Ja, sagde han paa sin ejendommelige Sprog: „fordi To-gene blev sprunget i Luften“. Jeg svarede, at noget saadant havde jeg ikke i Sinde, og derpaa gik jeg til Modangreb ved at spørge, hvem han var og hvad Ret han overhovedet havde til at standse mig. Det ønskede han overhovedet ikke at svare paa, for han trak sig tilbage og forsvandt igen oppe hos Kam-meraten, hvorpaa jeg gik tilbage over Sporene.

Faa Dage efter kom Befrielsen, og den Jubel den vakte ogsaa her i Sorø, behøver jeg ikke at fortælle om. Den kender vi alle. Men endnu ind i vor skriftlige Studentereksamen mærkede vi noget til Besættelsen, idet vore Elever, der var oppe, maatte tage til Herlufsholm for at skrive Stile og regne Op-gaver. Men da den mundtlige Examen kom, var Tyskerne væk.

Den femte Maj dukkede adskillige af vore Drengene op som Frihedskæmpere med Armbind og Vaaben. Om det var nogen videre Nytte til er maaske tvivlsomt, men der skete

dog næppe nogen Skade, saaledes som det blev Tilfældet ude ved Albertistøtten, hvor fire unge Mennesker fra Ringsted blev dræbt ved en Fejltagelse. Jeg var tilfældigvis inde hos Amtmanden, da vi hørte Skyderi udenfor, og han udtalte med Rette sine Betænkeligheder: man kunde jo dog ikke med Sikkerhed vide, om man fik fat i de rigtige. Det var en meget sørgelig Hændelse, men ellers var der jo Jubel overalt, som vel kulminerede, da Montgomerys Englændere kom til Byen.

Poul Helms.